

Universitatea Babeș-Bolyai
Facultatea de Drept

TEZĂ DE DOCTORAT

ACORDUL DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI *(cuprins și rezumat)*

Conducător de doctorat:
Prof.univ.dr. Gheorghită MATEUȚ

Student-doctorand:
Lucian Axente CRISTE

Cluj-Napoca
2019

CUPRINSUL

Cuprins	4
Abrevieri	15
Introducere	16

TITLU PRELIMINAR

I. Epoca procedurilor penale accelerate	24
I.1. Preliminarii	24
I.2. Proceduri și alte remedii propuse la nivelul Consiliului Europei	26
I.2.1. Impulsul dat de Comitetul de Miniștri	26
I.2.2. Dispozițiile convenționale și jurisprudența Curții europene	28
I.2.2.1. Despre remedii	28
I.2.2.2. Despre procedurile în cazul recunoașterii vinovăției	30
I.2.3. Alte mecanisme dezvoltate	31
II. Justiția participativă și justiția negociată în materie penală	36
II.1. Justiția participativă	37
II.1.1. Justiția reparatorie	39
II.1.1.1. Definire	39
II.1.1.2. Modificarea adusă de O.U.G. nr. 24/2019	41
II.1.2. Justiția consensuală	42
II.2. Justiția negociată	44
II.2.1. Precizări de ordin terminologic	44
II.2.2. Preluarea conceptului în dreptul intern	45

III. Repere de drept comparat privind procedurile fundamentate pe recunoașterea vinovăției	48
III.1. Incursiune istorică privind recunoașterea vinovăției în procesul penal	48
III.1.1. Recunoașterea vinovăției în spațiul romano-germanic	49
III.1.2. Recunoașterea vinovăției în spațiul anglo-american	54
III.1.3. Apariția procedurilor derogatorii bazate pe recunoașterea vinovăției	57
III.1.3.1. În spațiul anglo-saxon	57
III.1.3.2. În Europa continentală	58
III.2. Proceduri negociate și consensuale în dreptul comparat	60
III.2.1. <i>Plea bargaining</i> -ul american	60
III.2.2. Marea Britanie	68
III.2.3. Canada	69
III.2.4. Franța	72
III.2.5. Italia	78
III.2.6. Germania	82
III.2.7. Spania	86
III.2.8. Belgia	87
III.2.9. Republica Moldova	92
III.2.10. Rusia	94

TITLUL II

ACORDUL DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI.

NATURA JURIDICĂ ȘI ROLUL PARTICIPANȚILOR

I. Natura juridică a acordului de recunoaștere a vinovăției	97
I.1. Aspecte terminologice: „regulile speciale” și „procedurile speciale”	98
I.2. Natura juridică a acordului din perspectiva clasificării procedurilor speciale	99

I.3.	Natura juridică prin prisma instituțiilor corespondente din materia civilă	102
I.3.1.	Legătura cu contractul de adeziune	102
I.3.2.	Legătura cu tranzacția civilă	103
II. Rolul participanților la procedura acordului de recunoaștere a vinovăției		
105		
II.1.	Statutul și rolul procurorului	105
II.1.1.	Aspecte generale privind rolul procurorului în procesul penal	105
II.1.2.	Statutul și rolul procurorului care efectuează sau supraveghează urmărirea penală	108
II.1.2.1.	Repere generale	108
II.1.2.2.	Independența procurorului	109
II.1.2.3.	Autoritatea ministrului justiției, subordonarea și controlul ierarhic	116
II.2.	Metamorfozarea funcțiilor judiciare prin prisma rolului instanței	121
II.2.1.	Aspecte teoretice	121
II.2.2.	Delegarea parțială a funcției de jurisdicție	123
II.2.3.	Statutul „hibrid” al procurorului	125
II.3.	Inculpatul	126
II.3.1.	Aspecte generale	126
II.3.2.	Persoana juridică care are calitatea de inculpat	128
II.3.3.	Accesul minorilor la procedura acordului de recunoaștere a vinovăției	133
II.3.3.1.	Aspecte de drept comparat	133
II.3.3.2.	Reglementarea internă	135
II.3.3.3.	Implicațiile vârstei minorului	136
II.3.3.4.	Încuviințarea reprezentantului legal	138

II.3.3.5.	Particularități privind procedura de încheiere a acordului _____	140
II.3.3.6.	Efectuarea referatului de evaluare a minorului _____	144
II.3.3.7.	<i>De lege ferenda</i> : necesitatea specializării procurorilor _____	146
II.4.	Rolul avocatului _____	147
II.5.	Victima infracțiunii _____	153

TITLUL III

ÎNCHEIEREA ACORDULUI DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI

I.	Procedura de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției _____	156
I.1.	Preliminarii _____	156
I.2.	Inițierea procedurii _____	157
I.2.1.	Inițierea realizată de inculpat _____	157
I.2.2.	Inițierea realizată de procuror _____	160
I.2.3.	Caracterul consensual al inițierii _____	162
I.3.	Avizul prealabil al procurorului ierarhic superior _____	163
I.4.	Procedura în fața procurorului _____	165
I.4.1.	Audierea inculpatului _____	166
I.4.2.	Stabilirea tratamentului sancționator _____	169
I.4.2.1.	Aspecte generale _____	169
I.4.2.1.1.	Precizări de ordin terminologic _____	170
I.4.2.1.2.	Disjunția dintre stabilirea și dispunerea tratamentului sancționator _____	172
I.4.2.2.	Etapile stabilirii tratamentului sancționator _____	177
I.4.2.2.1.	Verificarea necesității stabilirii unei pedepse _____	178
I.4.2.2.1.1.	Etapă prealabilă de stabilire a tratamentului sancționator _____	178

I.4.2.2.1.2. Relația cu oportunitatea efectuării urmăririi penale _____	180
I.4.2.2.2. Individualizarea judiciară a pedepsei _____	185
I.4.2.2.3. Individualizarea judiciară a executării pedepsei _____	186
I.4.2.3. Exigența proporționalității _____	186
I.5. Încheierea propriu-zisă a acordului de recunoaștere a vinovăției _____	188
I.6. Verificarea legalității și temeiniciei acordului _____	190
II. Obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției _____	192
II.1. Componentele privitoare la stabilirea vinovăției _____	193
II.1.1. Recunoașterea comiterii faptei descrise în actul de inculpare _____	193
II.1.2. Acceptarea încadrării juridice _____	195
II.2. Componente privitoare la individualizarea tratamentului sancționator _____	200
II.2.1. Specia și quantumul pedepsei _____	200
II.2.1.1. Pedepsa principală _____	201
II.2.1.1.1. Specia pedepsei _____	201
II.2.1.1.2. Quantumul pedepsei _____	203
II.2.1.1.3. Cauza legală de atenuare a pedepsei _____	205
II.2.1.2. Pedepsele complementare _____	206
II.2.1.3. Pedepsele accesorii _____	208
II.2.2. Forma de executare a pedepsei _____	210
II.2.3. Soluția de renunțare la aplicarea pedepsei _____	212
II.2.4. Soluția de amânarea a aplicării pedepsei _____	215
II.2.5. Soluția de condamnare _____	220
II.2.6. Natura, specia și durata măsurii educative _____	221
III. Condițiile de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției _____	225
III.1. Condiții de fond _____	225

III.1.1.	Condiția punerii în mișcare a acțiunii penale _____	226
III.1.2.	Condiția privind pedeapsa prevăzută de lege _____	229
III.2.	Condiții de formă _____	238
III.2.1.	Forma acordului de recunoaștere a vinovăției _____	238
III.2.2.	Conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției _____	238
III.2.2.1.	Mențiunile prevăzute de art. 482 C.proc.pen. _____	238
III.2.2.2.	Mențiuni neprevăzute de art. 482 C.proc.pen. _____	245
III.2.2.2.1.	Mențiuni cu privire la latura civilă, la celelalte părți și la persoana vătămată _____	246
III.2.2.2.2.	Mențiuni cu privire la măsurile preventive _____	247
III.2.2.2.3.	Mențiuni cu privire la măsurile asigurătorii _____	249
III.2.2.2.4.	Mențiuni cu privire la restituirea lucrurilor și la restabilirea situației anterioare _____	249
III.2.2.2.5.	Mențiuni cu privire la desființarea unui înscris _____	250
III.2.2.2.6.	Mențiuni cu privire la măsurile de siguranță _____	250
III.2.2.2.7.	Mențiuni cu privire la cheltuielile judiciare _____	253
IV.	Acordul de recunoaștere – act de sesizare a instanței _____	254
IV.1.	Aspecte generale _____	254
IV.2.	Rezolvarea cauzei în cursul urmăririi penale _____	255
IV.3.	Acordul încheiat cu privire la unii inculpați sau în legătură cu anumite fapte 256	
IV.4.	Tranzacția și acordul de mediere în latura civilă _____	259
IV.5.	Acordul de mediere în latura penală _____	260
IV.5.1.	Implicații asupra procedurii derulate în fața procurorului _____	261
IV.5.2.	Implicații asupra procedurii în fața instanței _____	262

IV.6.	Alte aspecte privind sesizarea instanței	263
IV.6.1.	Stabilirea instanței competente	263
IV.6.2.	Documentele procesuale și procedurale comunicate instanței	267
IV.6.3.	Traducerea acordului de recunoaștere a vinovăției	268

TITLUL IV

SOLUȚIONAREA ACORDULUI DE RECUNOAȘTERE A VINOVĂȚIEI

I.	Soluționarea acordului în primă instanță	273
I.1.	Repartizarea cauzei	273
I.2.	Etapa verificărilor prelabile	274
I.2.1.	Verificarea competenței instanței	275
I.2.2.	Verificarea celorlalte mențiuni cuprinse în art. 482 și 483 C.proc.pen.	276
I.2.3.	Remediarea neregularităților constatate	277
I.2.4.	(Ne)contradictorialitatea etapei prelabile	280
I.3.	Aspecte generale privind soluționarea acordului	282
I.3.1.	Aplicarea dispozițiilor generale privind judecata	282
I.3.2.	Participarea inculpatului	283
I.3.3.	Retragerea acordului	285
I.3.4.	Asistența juridică	287
I.3.5.	Imposibilitatea schimbării încadrării juridice	290
I.4.	Stadiile soluționării acordului în condiții de contradictorialitate	292
I.4.1.	Chestiunile premergătoare	292
I.4.1.1.	Chestiunile preliminare	292
I.4.1.2.	Chestiunile prelabile	293
I.4.1.3.	Chestiunile prejudiciale	294
I.4.2.	Nereglementarea stadiului cercetării judecătorești	298

I.4.3.	Dezbaterile asupra acordului _____	301
I.4.3.1.	Ordinea dezbaterilor _____	301
I.4.3.2.	Ascultarea participanților _____	302
I.4.3.3.	Contradictorialitatea dezbaterilor _____	303
I.5.	Soluțiile instanței cu privire la latura penală _____	306
I.5.1.	Admiterea acordului de recunoaștere a vinovăției _____	307
I.5.1.1.	Formele inițiale ale art. 485 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. _____	307
I.5.1.2.	<i>De lege lata</i> _____	308
I.5.1.3.	Admiterea acordului și pronunțarea soluției _____	311
I.5.1.4.	Respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției _____	313
I.5.1.4.1.	Modificările aduse art. 485 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. _____	313
I.5.1.4.2.	Actuala reglementare _____	315
I.5.1.4.3.	Reluarea urmăririi penale _____	317
I.5.1.4.4.	Constatarea incidenței unei cauze care împiedică exercitarea acțiunii penale _____	318
I.5.2.	Verificarea aspectelor de legalitate _____	322
I.5.3.	Imposibilitatea instanței de a interveni asupra tratamentului sancționator 330	
I.5.3.1.	<i>De lege lata</i> _____	330
I.5.3.2.	<i>De lege ferenda</i> _____	332
I.5.3.3.	Opțiunea introducerii baremelor de pedeapsă _____	334
I.6.	Soluționarea acțiunii civile _____	335
I.6.1.	Existența unei tranzacții sau a unui acord de mediere _____	337
I.6.2.	Lipsa unei tranzacții sau a unui acord de mediere _____	340
I.6.3.	Neconstituționalitatea părții finale a art. 486 alin. (2) C.proc.pen. _____	341

I.7.	Sentiința primei instanțe _____	343
I.7.1.	Natura juridică _____	343
I.7.2.	Cuprinsul sentinței _____	347
	I.7.2.1.1. Partea introductivă _____	347
	I.7.2.1.2. Conținutul expunerii _____	349
	I.7.2.1.3. Conținutul dispozitivului _____	351
II.	Căile de atac _____	355
II.1.	Apelul _____	355
II.1.1.	Caracterizare _____	355
II.1.2.	Reglementarea inițială _____	356
II.1.3.	Decizia Curții Constituționale nr. 235/2015 _____	357
II.1.4.	Hotărârile care pot fi atacate cu apel _____	359
II.1.5.	Titularii apelului _____	360
	II.1.5.1. Procurorul _____	360
	II.1.5.2. Inculpatul, celelalte părți și persoana vătămată _____	361
	II.1.5.3. Celelalte persoane care pot declara apel _____	361
II.1.6.	Termenul de declarare a apelului _____	363
II.1.7.	Aplicarea dispozițiilor comune _____	364
II.1.8.	Procedura de soluționare a apelului _____	364
II.1.9.	Soluțiile instanței de apel _____	365
II.2.	Căile extraordinare de atac _____	369

TITLUL V

AVATARURILE REGLEMENTĂRII PRIN PRISMA STANDARDULUI PROBEI

I. Preliminarii	372
II. Aprecierea probelor	374
II.1. Libera apreciere a probelor	374
II.2. Definirea aprecierii probelor	375
II.3. Evaluarea suficienței probelor	377
II.3.1. Dispoziții legale care pretind expres evaluarea suficienței probelor	377
II.3.2. Suficiența probelor în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției	380
III. Standardul probei	382
III.1. Definiere	382
III.2. Standardul probei în dreptul comparat	383
III.2.1. Standarde probatorii întâlnite în <i>common law</i>	383
III.2.2. Standardul intimei convingeri	390
III.3. Relația dintre „certitudine” și standardul probei în slujba adevărului judiciar	393
III.3.1. Convingerea instanței	393
III.3.2. Aflarea adevărului	397
III.3.3. Teamă de o eventuală eroare judiciară	398
III.4. Reglementarea comună privind standardul probei în dreptul intern	398
III.5. Standardul probei în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției	401
III.5.1. Condiția impusă la încheierea acordului	401
III.5.2. Obligația instanței de a respecta standardul probei	403

III.6.	Relația cu alte instituții prin prisma dreptului comparat _____	404
III.6.1.	Relația dintre standardul probei și sarcina probei _____	406
III.6.1.1.	În <i>common law</i> _____	406
III.6.1.2.	În dreptul intern _____	407
III.6.2.	Rolul, compunerea și imparțialitatea instanței de judecată _____	409
III.6.2.1.	În <i>common law</i> _____	410
III.6.2.2.	În dreptul intern _____	410
	III.6.2.2.1.Procedura comună _____	410
	III.6.2.2.2.Procedura acordului de recunoaștere a vinovăției _____	412
III.6.3.	Relația cu regula in dubio pro reo _____	413
III.7.	Diminuarea importanței standardului probator în <i>common law</i> _____	414
	<i>Quo vadis?</i> _____	415
	Concluzii _____	417
	Bibliografie _____	431

CUVINTE CHEIE

Acord de recunoaștere a vinovăției; sistem adversarial; sistem continental; justiție negociată; justiție consensuală; justiție restaurativă; ratificarea acordului; standardul probei; convingere mai presus de orice îndoială rezonabilă; sarcina probei.

REZUMAT

Prezenta lucrare are ca obiect analiza procedurii speciale privind acordul de recunoaștere a vinovăției, așa cum este ea reglementată în dreptul intern, prin prisma procedurilor similare întâlnite în dreptul comparat. Aparențele și paradoxurile produse în materia penală prin preluarea unor concepte specifice justiției negociate și justiției consensuale au reprezentat factori determinanți pentru cercetarea noastră.

Procedura specială privind acordul de recunoaștere a vinovăției se înscrie în gama noilor proceduri penale accelerate întâlnite în dreptul comparat a căror chintesență este pledoaria de culpabilitate a acuzatului.

Propagate din dorința de eficientizare a soluționării cauzei penale, reglementate ca veritabile alternative la desfășurarea procesului penal clasic, aceste proceduri derogatorii de la procedura comună de judecată au ca scop original simplificarea activităților procesuale în materia justiției penale. Ele își reclamă paternitatea în *plea bargaining*-ul american - care este o procedură specială bazată pe recunoașterea vinovăției și pe negocierea răspunderii penale - fiind îndeobște întâlnite în legislațiile din *common law*, dar și în majoritatea legislațiilor continentale.

Factorii principali care determină și justifică deopotrivă accelerarea procesului penal prin astfel de proceduri sunt: necesitatea garantării celerității procesului penal; nevoia descongestionării organelor judiciare de numărul tot mai mare de cauze penale și reducerea costurilor care incumbă autorităților judiciare.

Ca element de noutate absolută pentru dreptul intern, diferită și autonomă de procedura comună de judecată, dar și de procedura în cazul recunoașterii învinuirii, procedura acordului de recunoaștere a vinovăției are potențialul să reconfigureze percepția comună asupra înfăptuirii justiției penale. Ideea încheierii unui acord între acuzator și acuzat, precedată de negocierea răspunderii penale, pare greu de conciliat cu concepția tradițională asupra desfășurării procesului penal. Din această perspectivă nu putem să nu observăm că procedura acordului de recunoaștere a vinovăției este integrată într-un Cod de procedură penală care păstrează, în linii mari, concepția continentală asupra

desfășurării procesului penal, în pofida încercărilor de preluare a unor instituții procesuale specifice legislațiilor de sorginte adversarială.

Toate aceste câteva aspecte confirmă actualitatea temei abordate în prezenta lucrare de doctorat. De asemenea, importanța demersului nostru este confirmată și de evoluțiile procedurilor negociate fundamentate pe recunoașterea vinovăției în dreptul comparat.

Ca structură, teza de doctorat este împărțită în cinci titluri care, la rândul lor, conțin mai multe capitole divizate în secțiuni și subsecțiuni, în funcție de nevoia de sistematizare a aspectelor analizate.

Primul titlu debutează cu o scurtă prezentare a concepției contemporane privind procedurile penale accelerate, în contextul necesității reglementării acelor remedii interne care să asigure în concret și efectiv garanția duratei rezonabile a procesului penal. Din această perspectivă prezintă relevanță mecanismele dezvoltate la nivelul Consiliului Europei, în funcție de impulsurile date de Comitetul de Miniștri și în raport de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Pentru că acordul de recunoaștere a vinovăției se îndepărtează de concepția tradițională asupra justiției penale, făcând trecerea de la *dreptul impus* la o serie de elemente specifice *justiției participative*, a fost necesară o prezentare a acestui din urmă concept prin prisma reglementărilor internaționale și a evoluțiilor legislative întâlnite în dreptul intern. Desigur, prezintă o importanță deosebită conceptele de *justiție negociată* și *justiție consensuală*. Printre altele, am expus motivele pentru care, în opinia noastră, procedura acordului de recunoaștere a vinovăției nu este o procedură întru-totul negociată, dat fiind că nu îngăduie, după modelul *plea bargaining*-ului american, negocierea faptelor și încadrărilor juridice reținute prin actul de inculpare. Negocierile pot fi purtate cel mult în legătură cu stabilirea tratamentului sancționator.

Ultimul capitol este dedicat unor repere istorice privind recunoașterea vinovăției, evoluției procedurilor bazate pe pleoaria de culpabilitate a acuzatului și prezentării mai multor modele de reglementări întâlnite în dreptul comparat. Am expus pe scurt zece modele de proceduri similare întâlnite în legislațiile altor state.

În cadrul *titlului II* am analizat natura juridică a procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției, fiind surprinse mai multe chestiuni de natură conceptuală și relația cu unele instituții asemănătoare întâlnite în materie civilă, precum contractul de adeziune sau contractul de tranzacție. Între altele, am opinat că această procedură nu poate fi numită

abreviată sau *simplificată* în condițiile în care ea suprimă efectiv două dintre fazele procesului penal: camera preliminară și judecata.

Rolul participanților la această procedură este atipic funcțiilor pe care le exercită în procesul penal, potrivit art. 3 C.proc.pen.

Procedura acordului de recunoaștere a vinovăției este revelatoare în ceea ce privește transformarea rolului procurorului în înfăptuirea actului de justiție penală. De aceea s-a impus o analiză comparativă a statutului și rolului procurorului în cadrul sistemului de drept intern prin prisma statutului și rolului procurorului în *common law*, cunoscută fiind sursa procedurii speciale. Schimbarea funcției procesuale exercitată de procuror în cadrul procesului penal a fost tratată prin raportare la principiile de funcționare a Ministerului Public.

O secțiune separată este dedicată metamorfozei funcțiilor judiciare prin prisma rolului instanței de judecată. Am subliniat cum în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției cel puțin o parte dintre atribuțiile instanței de a statua asupra tragerii la răspundere penală (*jurisdictio*) sunt delegate sau transferate procurorului. Am căutat să surprindem deopotrivă beneficiile și riscurile acestor mutații ale funcțiilor procesuale. Nu în cele din urmă, am arătat că procurorul în această procedură a dobândit un „statut hibrid”, prin aceea că exercită în același timp funcția de urmărire, în mod plener, și funcția jurisdicțională, în mod parțial.

În continuare am analizat rolul inculpatului, care are deopotrivă posibilitatea de a iniția procedura dar și opțiunea de a accepta sau de a declina propunerea procurorului în vederea încheierii acordului.

Cât privește persoana juridică ce are calitatea de inculpat am propus, *de lege ferenda*, introducerea unei proceduri tranzacționale separate, care să se desfășoare înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale, după modelul procedurii americane - *deferred prosecution agreements* – sau a celei recent introduse în Franța - *la convention judiciaire d'intérêt public*. Pentru reglementarea acestor proceduri se ține seama în mod prioritar de interesul economic al statului, date fiind consecințele pe care le produce o condamnare penală asupra activităților persoanelor juridice, mai ales asupra marilor companii. Este vorba de proceduri moderne care eclipsează vechile forme de înfăptuire a justiției penale, inclusiv procedurile de tip *guilty plea*.

Un studiu separat este dedicat încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției cu inculpatul minor, fiind surprinse aspecte precum: implicațiile vârstei minorului; modurile

în care pot fi realizate inițierea și încheierea acordului; necesitatea obținerii încuviințării reprezentantului legal; obligativitatea efectuării referatului de evaluare a minorului înainte de încheierea acordului. În acest context am formulat o serie de propuneri *de lege ferenda*, printre care și necesitatea specializării procurorului care încheie acord de recunoaștere cu inculpatul minor.

Avocatul și rolul pe care acesta îl are în cadrul procedurii beneficiază, de asemenea, de o analiză separată. Am pledat pentru necesitatea asigurării asistenței juridice obligatorii a inculpatului pe tot parcursul procedurii, având în vedere consecințele pe care le produce încheierea acordului și unele chestiuni specifice întâlnite în dreptul intern și în dreptul comparat.

Titlul III cuprinde cea mai extinsă analiză din conținutul lucrării, deoarece are ca obiect procedura de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției, așa cum aceasta se derulează în fața procurorului în cursul urmăririi penale.

Mai întâi am prezentat procedura de încheiere a acordului pe care am împărțit-o în trei etape: inițierea procedurii, activitățile realizate în fața procurorului și încheierea propriu-zisă a acordului. Prima etapă a fost analizată ținând seama de faptul că procedura poate fi inițiată atât de procuror, cât și de inculpat. Deși inițierea este un act unilateral de voință, am subliniat că pentru demararea procedurii trebuie să existe o înțelegere consensuală.

Procedura în fața procurorului presupune un „dialog procesual” și, pe alocuri, activități de negociere. În acest cadru se procedează la audierea inculpatului și la stabilirea tratamentului sancționator. Situându-ne la confluența dreptului penal substanțial cu dreptul procesual penal s-au impus mai multe precizări în raport de specificul stabilirii tratamentului sancționator în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției. Dacă până în prezent eram obișnuiți ca stabilirea și aplicarea pedepsei să se facă de instanța de judecată, în cazul procedurii speciale a acordului de recunoaștere a vinovăției prima activitate este trasferată de lege în sarcina procurorului. Implicațiile care decurg din perspectiva dreptului procesual penal dar și a dreptului penal material au fost prezentate pe larg. Am continuat cu expunerea etapelor stabilirii tratamentului sancționator. Am optat să preluăm din dreptul penal individualizarea judiciară a pedepsei și individualizarea judiciară a executării pedepsei cărora le-am adăugat o etapă prealabilă denumită „verificarea necesității stabilirii unei pedepse”. Din această perspectivă prezintă relevanță

posibilitatea stabilirii unei soluții de renunțare la aplicarea pedepsei în conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției.

În ceea ce privește obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției, reglementat de art. 479 C.proc.pen., am clasificat elementele acestuia în două categorii: componente care privesc stabilirea vinovăției inculpatului și componente care privesc individualizarea tratamentului sancționator.

În prima categorie am încadrat recunoașterea comiterii faptei pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală și acceptarea încadrării juridice. În cea de-a doua categorie am încadrat, mai întâi, felul și quantumul pedepsei, pe care le-am analizat atât în cazul pedepsei principale, dar și în cazul pedepselor complementare și a celor accesorii. Deopotrivă, am prezentat cauza legală de reducere a pedepsei prevăzută de art. 480 alin. (4) C.proc.pen. O serie de referiri am făcut și la soluțiile de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei și de condamnare, strict prin prisma aspectelor care prezintă o seamă de particularități în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției. În fine, s-a impus să revenim la situația minorilor, în ceea ce privește natura, felul și quantumul măsurilor educative care pot fi stabilite în privința lor.

Reglementarea care stabilește obiectul acordului scoate în evidență transformarea spectaculoasă a atribuțiilor clasice ale procurorului. El are competența funcțională de a stabili deopotrivă vinovăția inculpatului și soluția aplicabilă în cauză. Spre deosebire de judecata comună și de judecata în cazul recunoașterii învinuirii, procurorul nu mai urmărește doar să obțină o pedeapsă, ci are el însuși competența de a stabili pedeapsa care urmează a fi aplicată de instanță.

Condițiile de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției au fost împărțite în condiții de fond și condiții de formă. Cu ocazia analizei condiției punerii în mișcare a acțiunii penale, printre alte aspecte teoretice și practice, am subliniat că fapta și încadrarea juridică pot fi stabilite atât printr-o ordonanță de punere în mișcare a acțiunii penale, cât și printr-un alt act de dispoziție al procurorului emis după punerea în mișcare a acțiunii penale, cum ar fi ordonanța de schimbare a încadrării juridice sau ordonanța de extindere a acțiunii penale. Când privește condiția pedepsei prevăzute de lege, care trebuie să fie amendă sau închisoarea de cel mult 15 ani, am evidențiat diferențele care există între cauzele de reducere și de majorare a pedepsei, în sensul art. 187 C.pen., și formele atenuate sau agravate ale infracțiunii. Am oferit mai multe exemple în funcție de jurisprudența obligatorie propagată de Înalta Curte de Casație și Justiție.

Condițiile de formă și cele privind conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției au fost prezentate nu doar în raport de lista mențiunilor enumerate la art. 482 C.proc.pen., ci și având în vedere conținutul hotărârii ce urmează a fi pronunțată de instanța sesizată în vederea validării acordului. Astfel, deși art. 482 C.proc.pen. nu le prevede expres, am arătat că acordul de recunoaștere a vinovăției mai trebuie să conțină mențiuni și cu privire la: latura civilă, la celelalte părți și la persoana vătămată; măsurile preventive; măsurile asigurătorii; restituirea lucrurilor și la restabilirea situației anterioare; desființarea unui înscris; măsurile de siguranță; la cheltuielile judiciare.

Acordului de recunoaștere a vinovăției, ca act de sesizare a instanței, i-am dedicat un capitol separat. Posibilitatea încheierii acordului numai cu privire la unii inculpați sau doar în legătură cu anumite fapte ridică o serie de probleme legate de stabilirea instanței competente, în situația în care calitatea unui inculpat a atras competența unui parchet ierarhic superior parchetului competent să efectueze urmărirea penală pentru fapta și persoana care formează obiectul acordului. Am subliniat că deși legea nu distinge, în cazul concursului formal de infracțiuni nu este posibilă încheierea acordului numai cu privire la una dintre infracțiunile aflate într-o astfel de unitate legală. De asemenea, am opinat că reunirea cauzelor este imposibilă după sesizarea instanței, dacă există moduri diferite de sesizare (acord de recunoaștere a vinovăției și rechizitoriu).

Ulterior am formulat mai multe precizări în legătură cu situația în care s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la latura civilă. Deopotrivă, am făcut o serie de referiri la implicațiile pe care le are încheierea unui acord de mediere cu privire la latura penală asupra procedurii acordului de recunoaștere a vinovăției. Modificările aduse prin Legea nr. 97/2018 și O.U.G. nr. 24/2019 au determinat reconfigurarea modului de abordare a medierii în latura penală.

Modul în care se stabilește instanța competentă, dar și alte chestiuni formale privind documentele care trebuie trimise instanței și traducerea acordului de recunoaștere a vinovăției au fost tratate separat.

Titlul IV a fost consacrat fazei de omologare a acordului de către instanța de judecată. În primă instanță sunt reglementate două etape care, nu de puține ori, se întrepătrund în practica judiciară. Tehnic însă legea distinge între etapa verificărilor prealabile și etapa desfășurată în fața instanței de judecată, în ședință publică.

Etapa verificărilor prealabile presupune examinarea condițiilor de sesizare a instanței, așa cum acestea sunt prevăzute de art. 482 și 483 C.proc.pen. Primul aspect care

trebuie verificat este competența instanței sesizate, iar mai apoi celelalte chestiuni. Dacă se constată omisiuni în îndeplinirea acestor condiții instanța de judecată are la dispoziție o procedură remediu – aparent asemănătoare cu cea întâlnită în camera preliminară - în care poate sesiza conducătorul parchetului care a emis acordul în vederea acoperirii omisiunile constatate în termen de 5 zile. În raport de conținutul actualei reglementări am analizat, printre altele, natura juridică a termenul de 5 zile, care este un termen de recomandare, ce curge de la data comunicării încheierii instanței. De asemenea, am arătat că sesizarea unității de parchet trebuie să se facă printr-o încheiere interlocutorie. Necontradictorialitatea aparentă a acestei etape nu se situează la adăpost de orice critici. Am dat mai multe exemple din practica judiciară în care procedura remediu a fost urmată după fixarea ședinței de judecată, cu participarea procurorului și a părților.

Etapa soluționării acordului, în ședință publică, în condiții de contradictorialitate, presupune aplicarea mai multor reguli speciale. Însă, am subliniat că în același timp sunt aplicabile toate dispozițiile generale dedicate judecării în măsura în care nu există dispoziții contrare și nu intră în conflict cu specificul acestei proceduri speciale. Am motivat de ce, în opinia noastră, participarea inculpatului și asistența juridică a acestuia sunt obligatorii. De asemenea, am formulat mai multe critici pe marginea Deciziei nr. 5/2017, dată de Completul pentru soluționarea recursurilor în interesul legii, prin care s-a stabilit că retragerea de către inculpat a consimțământului valabil exprimat nu constituie temei pentru respingerea acordului.

Această etapă presupune parcurgerea mai multor stadii procesuale. La fel ca în procedura comună, am opinat că primul stadiu va fi dedicat chestiunilor premergătoare. În opinia noastră chestiunile preliminare și chestiunile prejudiciale pot fi invocate în aceleași condiții ca în procedura comună de judecată. În schimb, o importantă diferență este dată de imposibilitatea instanței de a soluționa eventualele chestiuni prealabile, așa cum acestea sunt definite de art. 52 C.proc.pen. Astfel, în legătură cu chestiunile prealabile nu se mai poate susține că *le juge de l'action est le juge de l'exception*, la fel cum nu se mai poate afirma că *le pénal tient le civil en l'état*.

Caracterul derogatoriu al procedurii este subliniat de suprimarea stadiului cercetării judecătorești, dar și de faptul că la ședința de judecată se îngăduie doar „ascultarea” participanților. Contradictorialitatea procedurii este o garanție esențială, specifică oricărei proceduri jurisdicționale care are ca obiect soluționarea fondului cauzei.

Am dedicat o parte însemnată din studiul nostru soluțiilor pe care le poate pronunța instanța sesizată cu acordul. Dispozițiile legale care reglementează soluțiile instanței au suferit o serie de modificări care în loc să lămurească capacitatea jurisdicțională și competența funcțională a organelor judiciare în această procedură specială, nu fac altceva decât să adâncească ambiguitatea reglementării. De aceea am expus inclusiv variantele inițiale ale textelor legale aplicabile. În ceea ce privește rezolvarea laturii penale, am analizat mai întâi soluțiile de admitere a acordului. În esență, dintre numeroasele chestiuni tratate, ținem să subliniem faptul că instanța de judecată, în cazul în care admite acordul, nu poate aduce modificări soluției convenite de procuror și inculpat în cursul urmăririi penale. Altfel spus, soluția stabilită inițial nu poate suferii modulații. Soluțiile de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției pot viza deopotrivă aspecte de nelegalitate. Din practica judiciară consultată am constatat că, din perspectiva legalității, cele mai multe hotărâri de respingere vizează greșita individualizare a pedepsei în conținutul acordului. Pe de altă parte, în raport de temeinicia acordului, caracterul nejustificat de blând al pedepsei este principalul motiv invocat în susținerea soluțiilor de respingere.

În continuare am analizat problema reluării urmăririi penale în cazul pronunțării unei soluții de respingere a acordului. O mare lacună a actualei reglementări constă în aceea că la redactarea art. 334 C.proc.pen., privind reluarea urmăririi penale în caz de restituire, nu a fost avută în vedere soluția de respingere a acordului de recunoaștere a vinovăției. În altă ordine de idei, am tratat pe larg problema constatării incidenței unei cauze de împiedicare a exercitării acțiunii penale după sesizarea instanței. Sub nicio formă instanța sesizată nu poate pronunța o altă soluție decât admiterea sau respingerea acordului, așa încât, în aceste situații, se impune întotdeauna pronunțarea unei soluții de respingere. Mai apoi, într-o altă secțiune, în esență am arătat că, în lipsa reglementării fazei camerei preliminare, instanța sesizată cu acordul de recunoaștere a vinovăției poate cenzura sub aspectul legalității actele procesuale și procedurale efectuate în cursul urmăririi penale, dar și probele administrate în cauză. În ceea ce privește posibilitatea instanței de a interveni asupra tratamentului sancționator am formulat o serie de propuneri *de lege ferenda* având în vedere inclusiv opțiunea introducerii unor bareme de pedeapsă.

Soluțiile instanței penale cu privire la acțiunea civilă au fost analizate în raport de prevederile art. 486 C.proc.pen. În lipsa încheierii unei tranzacții sau a unui acord de mediere, instanța trebuie să lase acțiunea civilă nesoluționată. În ceea ce privește

tranzacția și medierea am subliniat rolul instanței după modelul soluționării unor astfel de înțelegeri în procesul civil. În opinia noastră, spre deosebire de medierea în latura penală a cauzei, încheierea unui acord de mediere sau a unei tranzacții este posibilă doar până la încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției. Nu în ultimul rând, nu a putut fi trecută cu vederea dispoziția cuprinsă în art. 486 alin. (2) C.proc.pen. care stabilește autoritatea de lucru judecat asupra „întinderii prejudiciului”.

Cât privește hotărârea instanței, am arătat că aceasta este dată într-o procedură jurisdicțională, iar nu grațioasă, fiind un veritabil act jurisdicțional, nu un simplu act de administrare judiciară.

Conținutul hotărârii este cel specific oricărei hotărâri judecătorești, fiind compus din trei părți: o parte introductivă, o expunere și dispozitivul.

Actuala reglementare permite exercitarea *căilor ordinare și extraordinare de atac* împotriva hotărârilor date în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției. Dintre toate căile de atac, doar apelul este reglementat separat în conținutul art. 488 C.proc.pen. Am analizat caracteristicile acestei căi de atac, după care am făcut referiri la reglementarea anterioară și la Decizia Curții Constituționale nr. 235/2015. Așa cum se poate constata, actuala reglementare nu este adaptată întru totul considerentelor acestei decizii. Deopotrivă am făcut mai multe precizări cu privire la titularii apelului, la hotărârile care pot fi atacate cu apel, la termenul de declarare a apelului. Am criticat modul în care sunt reglementate soluțiile instanței de apel, mai ales pentru faptul că în cazul constatării unor cazuri de nulitate absolută nu se prevede desființarea sentinței cu trimitere spre rejudecare la prima instanță sau la instanța competentă potrivit legii. În această privință, nu vedem niciun motiv pentru care nu ar fi aplicabile prevederile comune care permit pronunțarea unei astfel de soluții.

Ultimul titlu al lucrării este dedicat avatarurilor procedurii prin prisma standardului probator. Am constatat că în statele în care procedurile accelerate fundamentate pe recunoașterea vinovăției cunosc un succes care este de notorietate, modul în care organele judiciare se raportează la standardul probei impus în materie penală a fost un factor determinant în această privință. De aceea am apreciat că este necesară tratarea unor chestiuni care privesc nu numai standardul probei, ci și activitatea de apreciere a probelor în care acesta este evaluat. Am arătat că prevederea cuprinsă în art. 480 alin. (2) C.proc.pen. nu are aptitudinea să impună un standard probator diferit de standardul impus instanței în procedura comună de judecată. Am definit standardul probei ca fiind gradul

sau nivelul de convingere, stabilit prin lege, ce trebuie atins de organul judiciar competent să soluționeze cauza, pentru a putea decide în mod întemeiat că existența faptei, tipicitatea acesteia și vinovăția inculpatului sunt probate. Ca un element inedit, am evidențiat două funcții ale standardului probei: funcția reglatoare și funcția revelatoare. Toate acestea pot fi avute în vedere atunci când se pune problema pronunțării soluției la care s-a ajuns prin acordul încheiat în cursul urmăririi penale. Nu în ultimul rând, în concordanță cu unele opinii exprimate recent în doctrina dedicată dreptului comparat, potrivit cărora în realitate nu există diferențe esențiale între stabilirea adevărului obiectiv și a celui judiciar, am arătat cum este reflectat adevărul judiciar în procedurile de tip *guilty plea* printr-o prezentare deopotrivă comparată și comparativă, ținând seama de concepțiile întâlnite în *common law*. Am subliniat declinul standardului probator în procedurile negociate în cazul recunoașterii vinovăției.

Summa summarum, pe tot parcursul tezei am subliniat aspectele pozitive ale reglementării acordului de recunoaștere a vinovăției în dreptul român, la fel cum nu am ezitat să criticăm vulnerabilitățile întâlnite. Putem afirma că la mai bine de 5 ani de la intrarea în vigoare a actualului cod se impune să nu mai privim acordul de recunoaștere a vinovăției ca pe un paradox anacronic sistemului nostru judiciar. Desigur, nu se poate omite că avantajele consensualismului în materie penală sunt tot atât de reale pe cât sunt de evidente riscurile care decurg din concesiile reciproce care poartă asupra răspunderii penale. Însă, sub impulsul dat de modelele întâlnite în dreptul comparat, având de-a face cu o reglementare perfectibilă, apreciem că se impune construirea unui cadru juridic propriu tranzacției în materie penală. Rămâne de văzut în ce măsură se poate ajunge la un astfel de deziderat, în condițiile în care parteneriatul procesual între acuzator și acuzat pare încă pentru mulți o idee repudiabilă.